

26.65x31.61	1/2	32 עמוד	כותרת - כלכלי סט	24/04/2023	85834298-7
80790 - בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון -					

עידו ריקלין. "פתאום האופרה על הרצל עכשווית, עולות בה השאלות מי אנחנו וכמה אנחנו פה?"

מצוינת, ממש ראיתי איך הוא בנה את הנרטיב הציוני ואת התיאטרון של הקונג' רס, וכאיש תיאטרון חיפשתי את המנגנון הרגשי מאחורי האייקון, מה הניע אותו. ניסיתי לפענח תהליך נפשי, שהוא גם תהליך לאומי. הרצל המבוגר מסתכל על תיאודור הצעיר ומבין איפה החיים שלו נתקעו. אני מסיים את האופרה ברגע שהרצל מבין שהוא לא תיאודור אלא הרצל. 'אני חושב שזה הסוף של החיים שלי. מרגע זה והלאה ההיסטוריה מתחילה', הוא אומר.

ריקלין (56), דרמטורג הבית של האופרה הישראלית, ביים בשנים האחרונות את "אלצינה", "העטלף", "הלום ליל קיץ". ב"תיאודור" בחר לרחוס את האירועים ללילה אחד עם פלשבקים לעבר ודמויות בדיוניות כדי להעצים את הדרמה. הוא כתב את היצירה עם כנען במשותף והיה להם ברור שהאופרה תסתיים כשהוא יושב לכתוב את ספרו "מדינת היהודים".

"הרצל מתאר את הכתיבה כתהליך של איבוד שפיות – כמה שבועות שבהם התהלך כמטורף ברחובות והיה במצב אקוטי. רק צפייה באופרה 'טנהויר' של ואגנר, שהוא העריץ, החזירה לו את השפיות. הוא טען שוואגנר נתן לו השראה לכתוב, אז בעצם כולנו פה בזכותו. בסצנה האחרונה הוא כותב את הספר כאחוז דיבוק כנגד כל הסיכויים".

להיות דמוקרט מעל הכל

"כל אדם יהיה חופשי, בלי הגבלות, באמונה שלו, או אי-האמונה שלו, ובלאום שלו. ואם יחיו בינינו אנשים בני אמונה אחרת, או לאום אחר, אנחנו נעניק להם כבוד והגנה, והם יהיו שווים בפני החוק", כתב הרצל ב"מדינת היהודים". "כשעורד שר את זה בחזרות, אני בוכה", מספר ריקלין ועיניו מתמלאות דמעות. "את הטקסט הזה הכנסתי בשלב מאוחר יחסית ויונתן אמר שאין יותר חשוב ממנו. זו ההבנה של הרצל המבוגר שגרמניה שהוא נטש הולכת למקום מחריד. כשעורד שר את זה כמעט בלי ליווי, יש התרגשות גדולה בחדר".

זה ודאי קשור גם למה שקורה היום במדינה שהוא זהה.

"לא כתבתי אופרה אקטואלית, ופתאום אני מגלה שהיא נהייתה עכשווית, כי עולות בה השאלות מי אנחנו? לשם מה אנחנו פה? מי אנחנו רוצים להיות? והן נהפכו לאקוטיות עבורנו לאחרונה. ביתו של הרצל חרב עליו, היחסים עם אשתו היו קשים ביותר ואני מאחד את זה ללילה שהוא יוצא לחפש את עצמו בלי בית לחזור אליו. גם אנחנו פתאום חווים את התחושה של לא לדעת מה יקרה עם הבית שלנו. זה הרצל כמשל עלינו. כש כתבתי את השורה שהוא שר לווינאים 'במי קום להתייצב לאופרה פתחו חלון לרחוב', לא ידעתי על איזה רחוב אני מדבר ואז עודד שר את זה והצטמרר. זה מדבר על הפחד מהאלימות. כתבתי את האריה הזאת אחרי הפלישה לקפיטול וחברים אמריקאים אמרו לנו 'אנחנו פוחדים שאמריקה נגמרת'. כתבתי את זה עליהם".

ל"כתבתי על הרצל שמאבד את ביתו, זה משל עלינו"

פני שלוש שנים פנו לדרמטורג הבית של האופרה הישראלית, הבמאי והמחזאי עידו ריקלין, שיכתוב אופרה על הרצל. "טחנו את הסיפור המוכר באלף ואחת דרכים, אז מה כבר יש לי להוסיף?", הוא חשב לעצמו. ואכן, מאות ספרים, מחזות ושירים נכתבו על בנימין זאב הרצל, מייסד הציונות וחזונו המדינה, האיש עם הזקן והמרפסת. אז הוא החליט לחפש את האדם הפרטי לפני שנהיה אייקון. האופרה "תיאודור", ללברית ובימוי של ריקלין ומוזיקה של יונתן כנען, תעלה בכבודה ב-10 במאי בניצוחו של נמרוד דוד פפר, בדיוק 75 שנה מאז הוגשם חזונו של הרצל. היא בוחנת את הכוחות שדחפו את הרצל להגות את הרעיון הציוני ומתמקדת בהרצל הגיבור הדרמטי עם הקשיים הרגשיים, רגע לפני שנהפך למיתוס. היצירה מחברת בין שתי תקופות בחייו: תיאודור, הסטודנט הצעיר בן ה-21 בווינה (נועם היינץ), והרצל בן ה-35, העיתונאי המסקר את משפט דרייפוס בפריז שחווה מערכת יחסים קשה עם אשתו (עודד רייך).

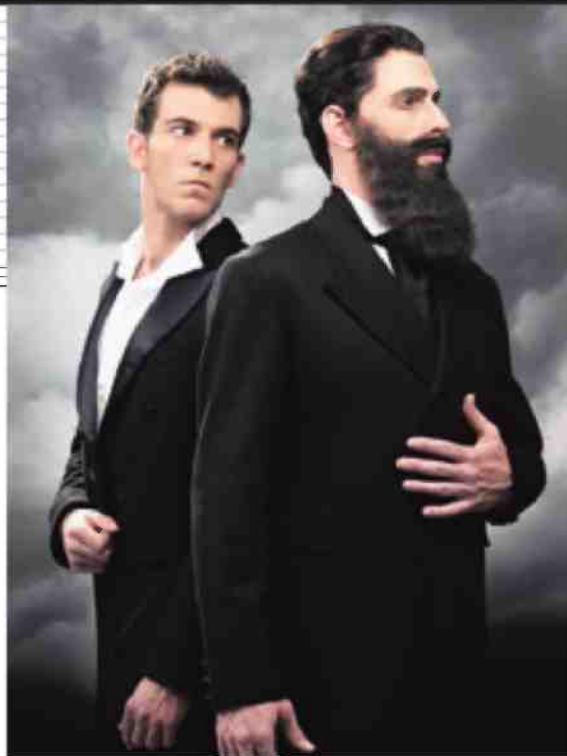
"האופרה מתעסקת באיך הדבר נולד", מספר ריקלין. "הרצל יצר את עצמו כדי מות דרמטית, כאייקון. הוא עשה עבודה

כשהאופרה הישראלית ביקשה מהמחזאי המצליח עידו ריקלין לכתוב יצירה על הרצל, הוא לא ידע עד כמה תהיה אקטואלית. עתה ריקלין שומע בחזרות את המשפט "כל אדם יהיה חופשי בלי הגבלות", ומתרגש עד דמעות. בראיון הוא מתאר איך חוזה המדינה בנה את עצמו כאייקון מגיל צעיר, מה היתה תרומתו של ריצ'ארד ואגנר ל"מדינת היהודים", ולמה הוא בכל זאת אופטימי בנוגע לחזון הציוני

// מאיה נחום שחל / צילום יובל חן

26.84x19.33	2/2	עמוד 32	כוכבי טט - כותרת	24/04/2023	85834332-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

**מימין לשמאל:
עודד רייך ונועם
היינץ כהרצל
בשתי תקופות
בחייו. למצוא בו
את האדם הפרטי**

צילומים: יוסי צבקר
ענר גרין

"כתבתי על הרצל שמאבד את ביתו, זה משל עלינו"

אנשי שמאל ניהלו מדינה לתפארת. אנחנו חיים במדינה יהודית דמוקרטית וזה פרדוקס מובנה שאנחנו כל חיינו חייבים לחיות ולרוץ בו שוב ושוב. אם ניקח את זה כמוכן מאליו, נהיה אבודים. אם נהיה רק יהודים או רק דמוקרטים תהיה פה בעיה, אנחנו צריכים להיות דמוקרטים מעל הכל".

ועכשיו אתה פוחד שישראל נגמרת?
"אני חייב לה גיד שאני כבר פחות פוחד, אבל לפני חודש פחדתי מאוד."

המשך
מעמ' 32

המחאה ברחוב מחזקת אותי ונותנת לי תחושה שאולי אנחנו מוצאים את עצמנו מחדש. זה אולי נשמע נאיבי אבל בהפגנה הראשונה אמרתי לניצן (הורוביץ, בן זוגו השר לשעבר - מנ"ש) שיש בעיה אם אני בן ה-56 בין הצעירים פה, זה לא טוב. כעבור חודש אמרתי לו שאני בין המבוגרים, זה לווה בתחושת אושר. אני גאה בזה וזה נתן לי תקווה. ריגש אותי לראות אנשי ימין מוצהרים מביעים את דעתם ובודקים את הדעות שלהם היום. מה שכתב אברי גלעד לפני כמה ימים נגע ללבי.

"גדלתי בבית ימני ואני מעריץ את רובי ריבלין, שהוא איש ימין מובהק. אני לא מסכים עם אנשי ימין אבל יש לי הרבה כבוד אליהם. אין לי כבוד למלוכנים ובריונים. אני נשוי לאיש מרצ שישב בממשלה אחת עם אנשי ימין פר אקסלנס כמו איילת שקד, אביגדור ליברמן, גרעון סער, שיחד עם

להיות אומה שלא שותקת

כשריקלין מסתובב בהפגנות הוא מר"גיש גאוזה, התרגשות ומחויבות. "מחויבות בשבילי זה משמעותי כי יצרתי לעצמי חיים נעימים וכל השנים לא תמיד הרגשתי מחויב. בלילה שפיטרו את גלנט יצאתי מהחזרה והלכתי על איילון וזו הייתה הרג"ש

שה מאוד חזקה - שאני נשים פה מביעים את דעתם. פוליטיקה זה לא מדינאות, זה ענייני הציבור, זה מהמילה פוליס - קהילה פוליטית ועיר מדינה. אני

בהפגנה הראשונה נגד ההפיסה המשטרית אמרתי לכן זוגי ניצן הורוביץ (מימין) שאם אני בין הצעירים יש בעיה. ואז הקהל התמלא בצעירים ממני, זה נותן לי תקווה"

החיפוש מחזק, אם אתה לא פוחד לחפש, כנראה תמצא את התשובה. אומה שמ"פסיקה לחפש היא אומה מתה או בדרך להיות חולה מאוד. אומה שמחפשת ולא מוכנה שישתיקו אותה היא אומה חזקה". כולם יודעים מאיזה צד של המפה מגיע ריקלין, אבל בחדר החזרות לא התנהלו דיונים פוליטיים. "הומרים מר"גיישים שמה שקורה בחדר משקף ומהדהד את מה שקורה בחוץ. אני יודע שעודד מאוד מחובר להיבטים העכשוויים של מה שהוא שר, הטקסטים שלו הכי משתמעים. כששרים 'כבוד, חירות, מולדת' חלקם צוחקים - כי יודעים למה אני מרפרד". ריקלין מסיים את האופרה באופטימיות ומרגיש אופטימי גם בנוגע למה שקורה מחוץ לכותלי התיאטרון. מדוע? "בגלל הממשלה הקודמת, בגלל שאנשים לא

מקבלים מהלכים אנטי דמוקרטיים והפ"סיקו להגיד 'מה זה ישנה אם נביע את דעתנו'. בגלל שפתאם הצטרפו אלינו אנשים מהמחנה שחשבנו שלא יצטרף. אנשי ימין שאומרים שהם בעד דמוקרטיה וממלכתיות מרגשים אותי. זאת מחאה שמרנית, זה בעד הקיים, זה בעד מוסדות המדינה, זו מחאה של מרכז שאוסף לתוכו גם קבוצות שמאל וימין, מחאה שמאמינה במדינה שהיא יהודית ודמוקרטית, שמאמינה בצורך לקיים פה חברה שמכילה גם קטבים מנוגדים ולכן אני אופטימי".

ריקלין מספר שלפני שנה הורד" ביץ אמר לו ש"ההישג הכי גדול של הממשלה שלהם הוא שהם יושבים יחד. ששיח האויבים מבית נפסק והוא ואנשים שמתנגדים לדעותיו יושבים יחד ופות"רים בעיות איך לחיות במדינה. הוא אמר: 'אני מוחל על הרבה מעקרונותיי והם מו"חלים על הרבה מעקרונותיהם כדי שנו"כל לחיות ביחד'. שיח הבוגדים והאויבים מבית נפסק ואסור שהוא יתחדש". ריקלין מסכם ואומר ש"הרצל חזה פה מדינה ליברלית דמוקרטית חילונית. היה לו משפט מדהים שלא הכנסתי. הוא דיבר על זה שלא ניתן לגנרלים ולכוהני הדת לשלוט בנו. לא נהיה תיאוקרטיה או מדינת צבא. אנחנו ננהג בכהני הדת והגנרלים בכבוד אבל נסגור אותם בקרקטינים ובמקדשים, איש חכם הוא היה".